

Ejbrahim
Vergeze

Zavet
vode

Prevela
Branislava Radević-Stojiljković

■ Laguna ■

Naslov originala

Abraham Verghese

THE COVENANT OF WATER

Copyright © 2023 by Abraham Vergese

All rights reserved.

Translation copyright © 2023 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Merijem Vergeze

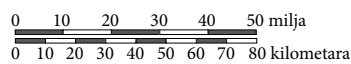
In memoriam

A voda tečāše iz Edema natapajući vrt.

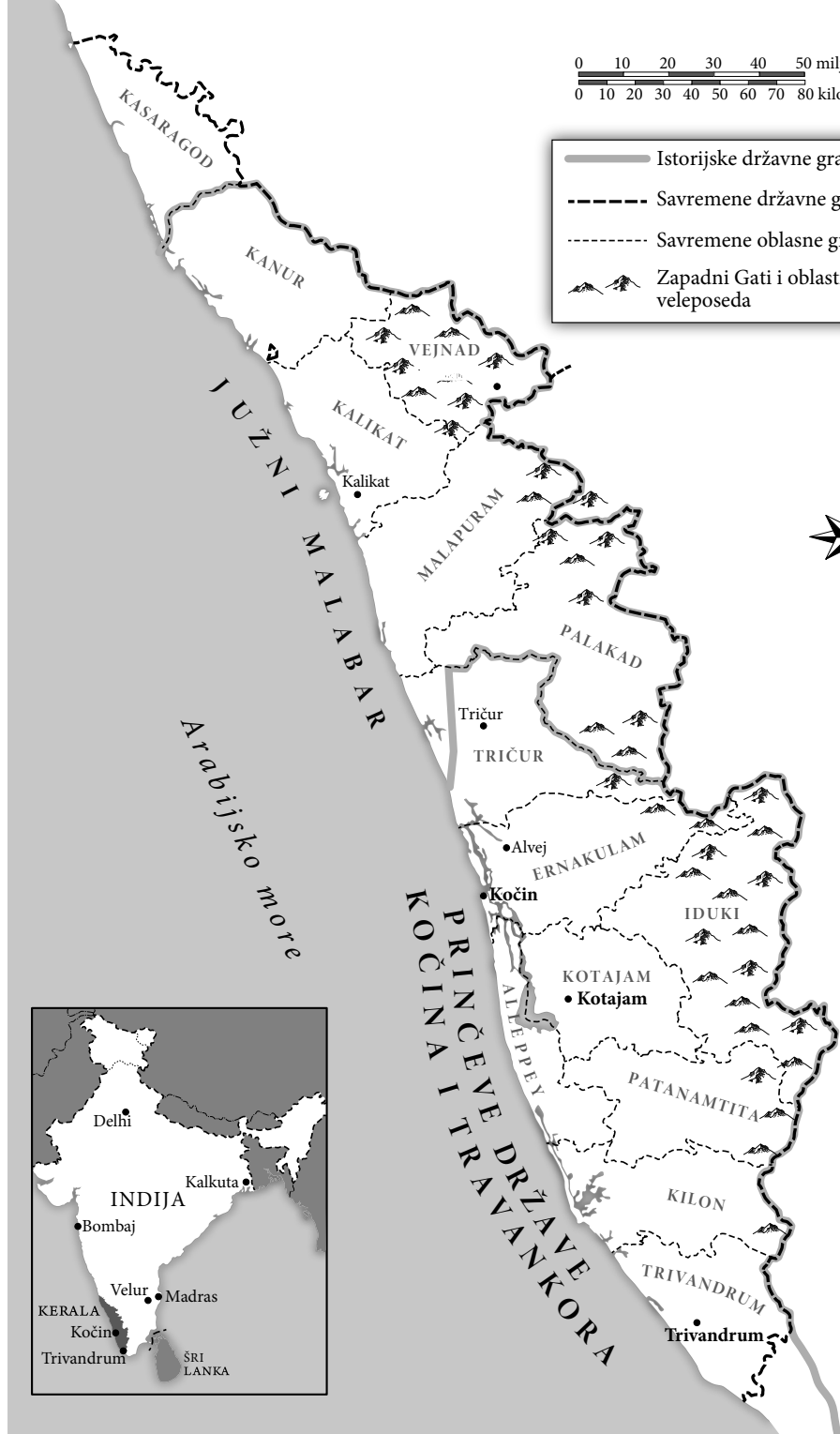
Postanje 2, 10

*Ne udarci malja već ples vode
pesmom pretvori oblutke u savršenstvo.*

Rabindranat Tagore



- Istorijske državne granice
- Savremene državne granice
- Savremene oblasne granice
- Zapadni Gati i oblasti veleposeda



Prvi deo

POGLAVLJE 1

Uvek

Travankor, Južna Indija, 1900.

Dvanaest joj je godina i ujutru će se udati. Majka i kći leže na prostirci, priljubljenih vlažnih obraza.

„Najtužniji dan u devojačkom životu je dan njenog venčanja“, kaže njena majka. „Posle toga, uz božju pomoć, bude bolje.“

Ubrzo čuje kako se majčino šmrktanje menja u ravnomerno disanje, a onda u veoma tiho hrkanje, koje u devojčicinoj glavi nameće poredak raštrkanim zvukovima noći, od drvenih zidova što izdišu dnevnu vrućinu do psećeg grebanja po pesku napolju u dvorištu.

Oglašava se ptica poput kukavice: *Kezeketa? Kezeketa? Na kojoj strani je istok? Na kojoj strani je istok?* Devojčica zamišlja kako ptica gleda dole, u čistinu gde pravougaoni krov od slame čuči na njihovoj kući. Ptica vidi lagun u ispred i potok i pirinčano polje iza. Ptičji krici mogu da se nastave tako satima, ne dajući im da spavaju... ali baš tad se naglo prekidaju, kao da ju je napala pritajena kobra. U tišini koja je usledila, potok ne peva uspavanku, samo gundā preko uglačanih oblutaka.

* * *

Probudila se pre zore, dok majka još spava. Kroz prozor se voda pirinčanog polja presijava kao kujundžijsko srebro. Na prednjoj verandi očeva kitnjasta *čaru kasera*, naslonjača, stoji napuštena i prazna. Podigla je ploču za pisanje, nameštenu preko naslona za ruke, i sela. U prepletu trske oseća avetinjski očev otisak.

Na obali lagune četiri kokosova drveta rastu nagnuto, ovlaš dodirujući vodu kao da se doteruju i gledaju u ogledalo pre nego što će se uspraviti ka nebesima. *Zbogom, laguno. Zbogom, potoče.*

„*Molej?*“, rekao je jedini brat njenog oca prethodnog dana, na njeno iznenađenje. U poslednje vreme je uobičajio da je odmilja oslovljava *molej* – kćeri. „Našli smo ti dobru priliku!“ Glas mu je bio zašeceran kao da ona ima četiri, a ne dvanaest godina. „Tvoj mladoženja ceni što si iz dobre porodice, sveštenička kći.“ Znala je da stric već neko vreme traži za koga će da je uda, ali i dalje oseća da žuri da sklopi ovaj brak. Šta je mogla da kaže? O takvim stvarima odlučuju odrasli. Bespomoćnost na majčinom licu ju je postidela. Osetila je sažaljenje prema majci, a mnogo je želela da oseti poštovanje. Kasnije, kad su bile same, majka je rekla: „*Molej*, ovo više nije naša kuća. Tvoj stric...“ Govorila je molećivo, kao da je njena kći protestovala. Reči su joj zamrle, pogled joj je nervozno prelazio po okruženju. Gušteri na zidovima nosili su priče. „Koliko se tamošnji život može razlikovati od ovdašnjeg? Častićeš se za Božić, postićeš za post... nedeljom ići u crkvu. Ista Evharistija, iste kokosove palme i grmlje kafe. To je dobra prilika... On je imućan.“

Zašto bi se imućan čovek ženio siromašnom devojkom, devojkom bez miraza? Šta to taje od nje? Šta *njemu* nedostaje? Mladost, pre svega – ima četrdeset godina. Već ima dete. Pre nekoliko dana, pošto je provodadžija bio i otišao, načula je kako stric prekoreva majku rekavši: „Pa šta ako mu se tetka udavila?

Je li to isto kao kad u porodici imaš istoriju ludila? Ko je još čuo za porodicu sa istorijom davljenja? Ljudi su uvek ljubomorni na dobru priliku pa nađu nešto da preuveličaju.“

Dok sedi u očevoj naslonjači, miluje uglačane naslone za ruke i načas se setila očevih podlaktica; kao većina muškaraca Malajali, bio je kao plišani meda, maljav po rukama, grudima, čak i po leđima, tako da mu nikad ne dodirneš kožu osim kroz meko krzno. Na njegovom krilu, u ovoj naslonjači, naučila je da piše. Kad bi postigla neki uspeh u crkvenoj školi, govorio je: „Imaš dobru glavu. Ali još je važnije što si radoznala. Za tebe je srednja škola. I koledž! Što da ne? Neću dozvoliti da se udaš mlada kao tvoja majka.“

Biskup je postavio njenog oca na službu u crkvi s problemima, nedaleko od Mundakajama, koja nije imala stalnog *ačena** jer su trgovci muhamedanske vere izazivali nevolje. To nije bilo mesto za porodicu, s jutarnjom izmaglicom koja u podne još izjeda kolena, a do uveče se podigne do brade, i gde vlaga izaziva sipnju, reumatizam i groznicu. Manje od godinu dana od postavljenja u službu, vratio se cvokoćući zubima od jeze, kože vruće na dodir, i izbacivao crnu mokraću. Pre nego što su uspeali da dovedu pomoć, grudi su prestale da mu se miču. Kad je majka prinela ogledalo njegovim usnama, nije se zamaglilo. Očev dah je sad bio samo vazduh.

To je bio najtužniji dan u njenom životu. Kako brak može da bude gori?

Podigla se sa sedišta od trske poslednji put. Očeva naslonjača i njegov visoki krevet od tikovine za nju su kao relikvije nekog sveca; zadržali su njegovu suštinu. Kad bi samo mogla da ih ponese u svoj novi dom.

U kući je nastalo komešanje.

* Sveštenik Crkve Svetog Tome. (Prim. prev.)

Izbrisala je oči, uspravila ramena, isturila bradu i podigla glavu ka onome što joj ovaj dan donosi, ma šta to bilo, ka neželjenom razdvajanju, ka odlasku od kuće koja više nije njena kuća. Haos i bol u božjem svetu su nedokučive misterije, pa ipak Biblija pokazuje da ispod toga postoji red. Kao što bi rekao njen otac: „Vera je kad znaš da je obrazac tamo, iako ništa od toga nije vidljivo.“

„Biću ja dobro, *apa*“, kazala je zamislivši kako bi bio potrešen. Da je živ, ona se danas ne bi udavala.

Zamislila je njegov odgovor. *Očeve brige prestaju s dobrim mužem. Molim se Bogu da je on takav. Ali znam sledeće: isti Bog koji je pazio na tebe ovde, biće uz tebe i tamo, molej. On nam to obećava u Jevanđeljima. „Ja sam s vama u sve dane do svršetka veka.“**

* Ovde i nadalje citati iz Biblije dati su u prevodu Vuka Karadžića i Đure Daničića. (Prim. prev.)

POGLAVLJE 2

Imati i držati se toga

Travankor, Južna Indija, 1900.

Putovanje do mladoženjine crkve uzelo je gotovo pola dana. Čamdžija ih je vozio lavirintom nepoznatih kanala, zaklonjenih plamenocrvenim hibiskusima, s kućama tako blizu ivice da je mogla da dodirne staricu koja je čučala i prebiralala pirinač malim trzajima pljosnate korpe. Može da čuje kako neki dečak čita novine *Manorama* slabovidom starcu koji se trlja po glavi kao da ga vesti bole. Kuća za kućom, svaka mali univerzum, neke s decom njenih godina koja ih gledaju kako prolaze. „Kuda idete?“, upitao ih je neki besposličar golih grudi kroz crne zube, s crnim kažiprstom – umesto četkice za zube – prekrivenim ugljenim prahom, zaustavljenim u vazduhu. Čamdžija ga je samo mrko pogledao.

Iz kanala su izašli na tepih od lotosa i ljiljana, tako debeo da bi mogla da korača po njemu. Cvetovi su otvoreni kao čestitari s najlepšim željama. Nagonski je ubrala jedan cvet, uhvativši stabljiku ukorenjenu duboko ispod vode. Oslobodio se uz zvuk pljuskanja, ružičasti dragulj, čudo što nešto tako lepo može da raste iz tako mutne, blatnjave vode. Stric je značajno pogledao

njenu majku, koja nije rekla ništa mada brine da kći ne uprlja belu bluzu i *mundu*, ili *kavani* s tankim zlatnim rubom. Čamac je ispunio voćni miris. Izbrojala je dvadeset četiri laticе. Napredujući kroz tepih od lotosa, izbili su na jezero, toliko široko da mu se druga obala ne vidi, mirne i glatke vode. Zapitala se da li ovako izgleda okean. Gotovo je zaboravila da se udaje. Na prometnom molu prešli su u džinovski kanu koji su motkama gurali tanki, mišićavi muškarci, plovilo s krajevima izvijenim naviše, nalik suvim mahunama pasulja. Dvadesetak putnika stoje u sredini i kišobranima se brane od sunca. Shvatila je da odlazi tako daleko da neće biti lako vraćati se u posetu kući.

Jezero se neprimetno sužava u široku reku. Čamac je ubrzao i uhvatila ga je struja. Najзад, u daljini, visoko na uzvišici, masivno kameno raspeće pazi na crkvicu, njegove raširene ruke bacaju senku na reku. Ovo je jedna od sedam i po crkava koje je osnovao Sveti Toma pošto je stigao ovamo. Kao svako dete koje je nedeljom išlo na veronauku, i ona ume da izrecituje njihova imena: Kodungalur, Paravur, Niranam, Palajur, Nilekel, Kokamangalam, Kolam i sićušna polucrkva u Tiruvitamkodu; ali ostala je bez daha kad je prvi put videla jednu od njih.

Provodadžija iz Ranija korača tamo-amo po crkvenoj porti. Vlažne mrlje ispod pazuha *džabe** spojile su se na grudima. „Trebalo je da mladoženja odavno bude ovde“, kaže. Pramenovi kose koje prebacuje preko ćelavog temena pali su mu preko uha kao perjanica papagaja. Nervozno guta i neki kamen mu se pomera gore-dole u vratu. Njegovo selo čuveno je po zemlji na kojoj gaje najbolji pirinač i po toj gušavosti.

Mladoženjino društvo sastoji se od njegove sestre Tankame. Ova stamena, nasmejana žena uzela je svoju buduću zaovu

* Tradicionalni odevni predmet u vidu duge muške haljine, slično galabiji u arapskom svetu. (Prim. prev.)

za ručice i stisnula ih s naklonošću. „Doći će on“, kaže. *Ačen* je stavio obredni epitrahilj preko odore i opasao se vezanim pojansom. Ispružio je ruku, s dlanom okrenutim naviše, da bez reči pita: *Dakle?* Niko mu nije odgovorio.

Nevesta je zadrhtala iako je sparno.

Nije navikla da nosi *čatu* i *mundu**. Od danas pa nadalje, nema više duge suknje i bluze u boji. Oblačiće se kao njena majka i tetka, u ovu uniformu koju nose sve udate žene u hrišćanskom svetu Svetog Tome, gde je jedina boja belo. *Mundu* je kao i kod muškaraca, samo uvezan složenije, sa slobodnim krajevima nabranim i preklopljenim tri puta, pa onda zataknutim kao šlep u obliku lepeze, da prikrije oblik zadnjice one koja ga nosi. Skrivanje je cilj i bezoblične bluze kratkih rukava, sa V-izrezom, bele *čate*.

S visokih prozora padaju kriške svetlosti, stvarajući kose senke. Tamjan je golica u grlu. Kao i u njenoj crkvi, ni ovde nema klupa, samo grubi tepih od kokosovog vlakna na podu od crvenog oksida, ali samo u prednjem delu. Stric se nakašljao. Zvuk kašlja odjekuje u praznom prostoru.

Nadala se da će njena prva rođaka – uz to i njena najbolja prijateljica – doći na venčanje. Ona se udala prethodne godine, takođe s dvanaest godina, za dvanaestogodišnjeg mladoženju iz dobre porodice. Na venčanju je dečak-mladoženja izgledao tup kao kanta, više zainteresovan za kopanje nosa nego za obred; *ačen* je prekinuo *kurbanu*** da bi prosiktao: „Prekini da kopaš nos! Nemaš zlato u njemu!“ Rođaka joj je pisala da u novom domu spava i igra se s drugim devojkama iz šire porodice, i da joj je drago što nema nikakve veze s mužem koji je nervira. Pročitavši pismo, majka je znalački kazala: „Pa, jednog dana će se to promeniti.“ Nevesta se pita da li se do sada promenilo i šta to znači.

* Tradicionalni odevni predmet, bela tkanina koja se omotava oko pojasa, slično sarongu. (Prim. prev.)

** Ranohrišćansko bogoslužjenje. (Prim. prev.)

* * *

U vazduhu je neki nemir. Majka ju je gurnula napred i odstupila.

Nad njom se ocrtavaju obrisi mladoženje i *ačen* najednom počinje službu – *da li ima kravu spremnu da se teli u ambaru?* Devojčica zuri preda se.

U zamrljanim staklima *ačenovih* naočara zapazila je odraz: silueta krupne prilike na pozadini svetlosti iz ulaza, i sićušna prilika pored njega – ona.

Kako li je to imati četrdeset godina? Stariji je od njene majke. Pala joj je na pamet jedna pomisao: ako je udovac, zašto se nije oženio njenom majkom umesto njome? Ali ona zna zašto: udovice su tek nešto malo bolje od gube.

Iznenada *ačen* zamuckuje u pojanju jer se njen budući muž okrenuo da je osmotri, i diše kao čovek koji je brzo prepešačio veliko rastojanje. Ona se ne usuđuje da podigne pogled, ali uhvatila je njegov miris zemlje. Ne može da obuzda drhtanje. Zatvorila je oči.

„Ali ovo je tek dete!“, čuje kako je uzviknuo.

Kad je otvorila oči, videla je kako njen deda-stric pruža ruku da zaustavi mladoženju da ne ode, ali ovaj ju je odgurnuo kao mrava na prostirci za spavanje.

Tankama je istrčala za odbeglim mladoženjom, salo na stomaku joj se njiše levo-desno iako ga pritiska rukama. Stigla ga je kod kamena za teret – horizontalne kamene ploče do visine ramena koju podupiru dva vertikalna kamena stuba utonula u zemlju, mesto na koje putnici odlažu teret s glave da bi došli do daha. Tankama pritiska rukama široka bratovljeva prsa, pokušava da ga smiri, koračajući unazad pred njim. „*Monej*“, kaže, zato što je mnogo mlađi i više joj je kao sin nego brat. „*Monej*“, izgovara zadihano. To što se događa ozbiljno je, ali

je i komično kako je brat gura kao da je orač a ona plug, pa ne može da odoli da se ne nasmeje.

„Pogledaj me!“, naređuje i dalje se cereći. Koliko je puta videla to njegovo lice kako se mršti, još otkad je bio beba? Imao je samo četiri godine kad im je majka preminula, a Tankama preuzela njenu ulogu. Pevala mu je i držala ga u naručju, pa bi prestao da se mršti. Mnogo kasnije, kad mu je stariji brat na prevaru uzeo kuću i imanje koje je trebalo da bude njegovo, samo se Tankama pobunila u njegovo ime.

Usporio je. Ona ga dobro poznaje, ovog čoveka što gomila reči. Kad bi mu Bog nekim čudom otključao vilice, šta bi rekao? *Čeči**, dok sam stajao pored one uzdrhtale supruge, pomislio sam: „Ovom devojčicom treba da se oženim?“ Jesi li videla kako joj brada drhti? Imam kod kuće svoje dete da se o njemu staram. Ne treba mi drugo.

„Monej, razumem te“, kaže ona, kao da joj je sve to izgovorio. „Znam kako izgleda. Ali ne zaboravi da su se i tvoja majka i tvoja baka udale kad su imale samo devet godina. Da, bile su deca i odgajane su kao deca u drugom domaćinstvu, dok više nisu bile deca. Zar tako ne nastaju najskladniji brakovi? Ali zaboravi na sve to i samo za trenutak pomisli na tu jadnu devojkicu. Ostavljena pred oltarom na dan venčanja? Ajo**, kakva sramota! Ko će se njome oženiti posle toga?“

On je nastavio da korača. „Ona je dobra devojkica“, kaže Tankama. „Iz tako dobre porodice! Tvom Džodžou treba neko da se stara o njemu. Ona će mu biti ono što sam ja bila tebi kad si bio mali. Neka odraste u tvom domaćinstvu. Njoj je potreban Parambil isto koliko i ona Parambilu.“

Zateturala se. On ju je prihvatio pa se nasmejala. „Čak ni slonovima nije lako da idu unazad!“ Samo je ona u stanju da blagu asimetriju njegovog lica protumači kao osmeh. „Ja sam

* Starija sestra na jeziku malajalam. (Prim. prev.)

** Uzvik negodovanja. (Prim. prev.)

izabrala ovu devojkicu za tebe, *monej*. Onaj provodadžija nema mnogo zasluga. *Ja* sam upoznala majku i *ja* sam videla devojkicu iako ona nije znala da je gledam, Zar nisam dobro odabrala prvi put? To je dokazala tvoja dobra prva žena, pokoj joj duši. Zato i sad imaj poverenja u svoju četi.“

Provodadžija razgovara sa *ačenom*, koji mrmlja: „Šta je ovo?“

Gospode, grade moj, zaklone moj, koji se oboriti ne može, izbavitelju moj. Mladu nevestu je njen otac učio da to kaže kad god se uplaši. *Grade moj, zaklone moj*. Zagonetna energija kojom zrači oltar sad se spustila na nju kao plašt, donoseći potpuni mir. Za ovu crkvu se smatra da je jedna od onih dvanaest; on je stajao na ovom tlu gde ona stoji, jedini apostol koji je *dodirnuo* Hristove rane. Osetila je poimanje van granica razumevanja, glas koji govori bez zvuka i bez pokreta. I kaže: *Ja sam s vama u sve dane*.

A onda se pored nje ponovo pojavljuju bosa mladoženjina stopala. *Kako su krasne noge onih koji donose glas za mir*. Ali ova su stopala brutalna, puna žuljeva i neprobojna za trnje, kadra da udarcem obore truli panj i vična nalaženju pukotina za penjanje uz stablo palme. Stopala se pomeraju, znajući da ih posmatra. Ne može da se obuzda: pogledala je naviše, u njega. Nos mu je oštar kao sekira, usne pune, brada isturena. Kosa mu je potpuno crna, bez sedih vlasi, što ju je iznenadilo. Mnogo je tamnije puti od nje, ali naočit. Zapanjio ju je intenzitet pogleda kojim zuri u sveštenika: kao mungos kad čeka da zmija napadne ne bi li je izbegao, zaokrenuo i zgrabio je za vrat.

Mora da je služba prošla brže nego što je primetila, jer majka već pomaže mladoženji da joj otkrije glavu. On se kreće iza nje. Polaže ruke na njena ramena dok joj vezuje oko vrata malu zlatnu *minu**. Njegovi prsti su na njenoj koži vreli kao žeravica.

* Venčani zlatni lančić s priveskom u obliku srca u kojem je krst. (Prim. prev.)

Mladoženja se nespretno potpisao u crkvenu knjigu, a onda predao pero njoj. Unela je svoje ime i dan, mesec i godinu – hiljadu devetstotu. Kad je podigla pogled, videla je da on već izlazi iz crkve. Gledajući za prilikom koja se udaljava, sveštenik kaže: „Šta? Je li ostavio pirinča na ognjištu?“

Njen muž je na molu, pored kojeg se podiže i spušta čamac, nestrpljivo zatežući konopac kojim je vezan.

„Još otkad je bio mali dečak“, kaže njena zaova, „tvoj muž više voli da ga noge nose. Ali ja ne! Zašto da hodam kad mogu da plovim?“ Tankamin smeh ih mami da mu se pridruže. Ali sada, na ivici vode, majka i kći moraju da se rastanu. Drže se jedna za drugu – ko zna kad će se ponovo videti? Ona ima novo ime kuće, novi dom, koji još nije videla i kojem sad pripada. Mora da se odrekne staroga.

I Tankami su oči vlažne. „Ne brini“, kaže očajnoj majci. „Staraću se o njoj kao da je moja. Ostaću u Parambilu dve-tri nedelje. Za to vreme će upoznati svoje domaćinstvo bolje nego što poznaje psalme. Ne zahvaljui mi. Moja su deca sva odrasla. Ostaću dovoljno dugo da me se muž uželi!“

Kad se odvojila od majke, mladoj nevesti su noge zadržale. Možda bi i pala da je Tankama nije uhvatila i podigla na jedan kuk kao bebu, a onda zakoračila u čamac koji ih je čekao. Devojčica je nagoni obuhvatila nogama Tankamu oko širokog struka i priljubila obraz uz njeno mesnato rame. I odatle je gledala nazad, u usamljenu priliku koja je mahala s mola, situ u poređenju s džinovskim kamenim raspećem koje se uzdizalo iznad nje.

Dom mlade neveste i njenog mladoženje-udovca nalazi se u Travankoru, na južnom vrhu Indije, stešnjenom između Arabijskog mora i Zapadnih Gata – dugačkog planinskog venca

koji se pruža naporedo sa zapadnom obalom. Kopno je oblikovano vodom i njegovi stanovnici su ujedinjeni zajedničkim jezikom malajalam. Tamo gde se more susreće s belim žalom, ono pruža prste u kopno i prepliće se s rekama koje vijugaju niz zelene, šumovite padine Gata. To je fantastični dečji svet potočića i kanala, nalik rešetki od jezera i laguna, lavirint rukavaca i zelenih bara prekrivenih lotosima; ogroman cirkulacioni sistem jer je, kao što je njen otac imao običaj da kaže, sva voda povezana. Izmrestila je ljude – Malajale – pokretne kao tečni medijum svuda oko njih, tečnih gestova, talasaste kose, spremne da izliju smeh dok plove od kuće ovog rođaka do kuće onog rođaka, što pulsiraju i kolaju kao krvna zrnca u krvotoku, pokrenuta velikim otkucajima monsuskog srca.

U ovoj zemlji kokos i širokolisne palme rastu u takvom obilju da se noću njihovi obrisi u obliku karnera njišu i presijavaju iza sklopljenih kapaka. Snovi koji proriču dobro moraju imati zelene listove i vodu; kad ih nema, onda su to košmari. Kad Malajali kažu „zemlja“, oni time obuhvataju i vodu, jer nema smisla razdvajati ih kao što nema smisla razdvajati nos od usta. Na skiperima, kanuima, baržama i feribotima, Malajali i njihova dobra teku između Travankora, Kočina i Malabara brzinom koju oni osuđeni na kopno ne mogu ni da zamisle. U nedostatku pristojnih puteva i redovnih autobuskih linija i mostova, voda je auto-put.

U vreme naše mlade neveste, vladarske porodice Travankora i Kočina, čije se dinastije pružaju unazad kroz vreme čak do srednjeg veka, nalaze se pod britanskom upravom kao „prinčevske države“. U britanskom jarmu je preko pet stotina prinčevskih država – polovina ukupne indijske kopnene mase – većinom malih i beznačajnih. Maharadže većih prinčevskih država, ili „plotunskih država“ – Hajderabad, Majsor i Travankor – imaju pravo na pozdrav počasnim plotunom od devet do dvadeset jednog topa, čiji broj odražava maharadžinu važnost u očima Britanaca (a često i odgovara broju rols-rojseva u

kraljevskoj garaži). U zamenu za održavanje palata, kola i statusa, i za dozvolu da vladaju poluautonomno, maharadže plaćaju Britancima danak od poreza koji uzimaju od svojih podanika.

Naša nevesta u njenom selu u prinčevskoj državi Travankor nikad nije videla britanskog vojnika ili državnog službenika, što je potpuno različita situacija od one u „predsedničkim“ oblastima Madrasa ili Bombaja – teritorijama kojima upravljaju direktno Britanci i koje vrve od njih. S vremenom će se govorna područja Malajalama – Travankor, Kočin i Malabar – ujediniti i oformiti državu Kerala, obalsku teritoriju u obliku ribe, na samom vrhu Indije, s glavom okrenutom ka Cejlonu (danas Šri Lanki) a repom prema Goi, sa očima zamišljeno zagledanim preko okeana u Dubai, Abu Dabi, Kuvajt i Rijad.

Zarij ašov u zemlju bilo gde u Kerali, i izbiće voda boje rđe kao krv ispod skalpela, bogati eliksir laterizacije koji hrani sva živa bića. Možemo odbaciti tvrdnje da pobačeni ali živi fetus bačeni u tu zemlju rastu u divlja ljudska bića, ali nema zбора da ovde začini rastu u takvom obilju kakvog nema nigde na svetu. Stolećima pre Hrista, mornari s Bliskog istoka hvatali su latinskim jedrima svojih jedrenjaka s jednim jarbolom jugozapadne vetrove ka kopnu „Obale začina“ i kupovali biber, karanfilić i cimet. Kad bi se trgovački vetrovi promenili, vraćali bi se u Palestinu i prodavali začine kupcima iz Đenove i Venecije za prava mala bogatstva.

Ludilo za začinima zahvatilo je Evropu kao sifilis ili kuga, takođe i za mornarima i brodovima. Ali ta infekcija bila je okrepljujuća: začini su produžavali život hrane i onoga ko je konzumira. Bilo je i drugih koristi. U Birmingemu je sveštenik koji je žvakao cimet da zamaskira miris vina iz usta postao neodoljiv svojim parohijankama i napisao je pod pseudonimom popularni pamflet pod naslovom *Novi sokovi slasni i jaki: veselo sjedinjavanje u parenju neobuzdanom i prijatnom*

za muškarca i njegovu ženu. Apotekari su slavili čudotvornu terapiju za vodenu bolest, giht i lumbago napicima sačinjenim od turmerika, amsula i bibera. Jedan marsejski lekar otkrio je da utrljavanje đumbira u mali, mlitav penis preokreće oba ta stanja, a partnerki pruža „takvo zadovoljstvo da mu prigovara kad god siđe s nje“. Čudno, ali zapadnim kuvarima nikad nije palo na pamet da istučaju zajedno crni biber, seme komorača, kardamom, karanfilić i cimet, pa da ubace tu mešavinu začina u ulje, zajedno sa semenkama slačice, belim i crnim lukom, kako bi napravili masalu, osnovu za svaki kari.

Prirodno, kad su začini dostigli u Evropi cenu dragog kamenja, arabljanski moreplovci, koji su ih donosili iz Indije, vekovima su čuvali tajnu njihovog porekla. Sve do petnaestog veka, kad su Portugalci (a kasnije i Holandani, Francuzi i Englezi) slali ekspedicije da nađu zemlju u kojoj rastu ti dragoceni začini. Ti tragači si bili poput napaljenih momčića koji su uhvatili miris raspuštene žene. I gde je ona bila? Na istoku, uvek negde na istoku.

Ali Vasko da Gama je otišao zapadno od Portugaliije, ne istočno. Jedrio je uz zapadnu obalu Afrike, obišao Rt dobre nade i stigao s druge strane. Negde na Indijskom okeanu, Da Gama je zarobio i mučio jednog arabljanskog kapetana koji ga je onda odveo do Obale začina – današnje Kerale – pa su se iskrcali u Kalikatu, nakon tada najduže plovidbe ikada preduzete.

Na vladara dinastije Samutiri od Kalikata Da Gama nije ostavio neki naročit utisak, a ni Da Gamin monarh koji je poslao darove u vidu morskih korala i mesinganih predmeta, dok su Samutirijevi pokloni bili rubini, smaragdi i svila. Smejao se Da Gaminjoj izjavi da ima ambiciju da donese hrišćanstvo paganima. Zar taj idiot nije čuo da je hiljadu i četiristo godina pre njegovog dolaska u Indiju, čak i pre nego što je Sveti Petar stigao u Rim, jedan od dvanaest apostola – Sveti Toma – sišao na tu obalu sa arabljanskog trgovačkog jedrenjaka?

Po legendi, Sveti Toma je stigao 52. godine naše ere, iskrcao se nedaleko od današnjeg Kočina. Sreo je nekog dečaka koji se vraćao iz hrama. „Da li tvoj Bog čuje tvoje molitve?“, upitao je. Dečak je odgovorio da sigurno čuje. Sveti Toma je bacio vodu naviše i kapljice su ostale u vazduhu. „Može li tvoj Bog ovo?“ Takvim predstavama, bilo da su mađioničarske ili čudesne, preobratio je nekoliko bramanskih porodica u hrišćanstvo; kasnije je umro mučeničkom smrću u Madrasu. Ti prvi preobraćenici – hrišćani Svetog Tome – ostali su odani veri i nisu se ženili ni udavali van svoje zajednice. S vremenom je ta zajednica rasla, s članovima tesno povezanim običajima i crkvama.

Gotovo dve hiljade godina kasnije venčala su se dva potomka tih prvih indijskih preobraćenika, dvanaestogodišnja nevesta i sredovečni udovac.

„Što je bilo, bilo je“, govoriće naša mlada nevesta kad postane baka i kad njena unuka – njena imenjakinja – bude molila da joj ispriča priču o njihovim precima. Mala devojčica je čula kako se oko priča da je njihova porodična istorija prepuna tajni, i da obuhvata robove, ubice i jednog raščinjenog biskupa. „Dete, prošlost je prošlost i, štaviše, drugačija je svaki put kad je se sećam. Pričaću ti o budućnosti, onoj koju ćeš *ti* napraviti.“ Ali dete je bilo uporno.

A odakle bi trebalo da počne ta priča? Od „Nevernog Tome“, koji je uporno tražio da vidi Hristove rane da bi poverovao? Od drugih mučenika koji su postradali za veru? Ono što dete bučno traži jeste istorija njihove porodice, priča o kući udovca u koju se njena baka udala, nastambe na kopnu u zemlji vode, kuće pune misterija. Ali takva sećanja su istkana od najtananijih niti, vreme je u tkanju izjelo rupe, koje mora da zakrpi mitom i bajkom.

Baka je sigurna u dve stvari: da priča koja ostavlja utisak na slušaoca govori istinu o tome kako svet živi, pa samim tim

i, neizbežno, o porodicama, njihovim pobedama i njihovim ranama, i njihovim pokojnicima, uključujući i duhove koji su se zadržali; i da mora da ponudi uputstva za život u božjem kraljevstvu, gde nema radosti bez tuge. Dobra priča seže van granica onoga što milostivi Bog radi: ona miri i usklađuje porodice i rasterećuje ih tajni čije su veze jače od krvnih. Ali i kad se otkriju, kao i kad se čuvaju, tajne mogu da rascepe porodicu.